

ГЛАС ДРЖОГОРЦА

НЕДЈЕЉНИ ЛИСТ ЗА ПОЛИТИКУ И КЊИЖЕВНОСТ.

БРОЈ 12.

НА ЦЕТНИЉУ, У ПОНЕЂЕЉНИК 24. МАРТА (3. ТРАВЊА) 1875.

ГОДИНА III. (V.)

„ГЛАС ЦЕРНОГОРЦА“ издава Јован Кутувић. Штампан у ЦРНОЈ ГОРИ и АУСТРО-УГАРСКОЈ год. н. 6; по год. 3; четврт год. н. 1. 50. к. За СРБИЈУ год. н. 7; по г. н. 3. 50.; четврт н. 1. 75. к. За сва друга земља год. н. 8; по год. н. 4; четврт год. н. 2. За остале земља се за ред у поштом. Предати и све наруџбе шилау се администратора, а дописи уреднику на Цетиње.

ОПЕТ О СТВАРИМА У ХЕРЦЕГОВИНИ.

У прошлом броју нашега листа говорили смо о озбиљнијем појави у Херцеговини. Сада читаво у стваријем листовима бројаво из Мостара, који потврђују наше ријечи. Дакле није никакве сумње, да се народ херцеговачки ласом однеће у планине и у оближњу Црну Гору, да избјегне напаст на правди Бога и сачува свој живот. На основу вјеродостојнијех гласова однећу се већина дијелом људи од угледа и значаја, једном ријечи — народни главари. То је појма, који се не смије љутке пријећи, нарочито ни, њихова браћа, не можемо равнодушни бити нити се неинтересовати, а тијем прије и већијем правом, што се цијела радња развија тако рећи на прагу наше куће, са би разврата дамах и ножа и врло озбиљних ствари могао нас, и кад не би насилно, уплесту у догађаје. То је узрок који нас нагони да бацимо један поглед на ствар и шта је повод дао овој јачем покрету.

Читаоци без сумње сјећаће се наших дописа из околинијех крајева из Турску. Ми, наравно, нијесмо штејали да износимо пред суд јавнога мисла сва страдања наше једнокраке браће. На то јавно право, нити нам га ко може порицати. Наши многобројни дописи јављали су се то већи и већи зулум и патње које подноси народ хришћански. Зулумарство турско није се ограничило на поједина мјеста, него се раширило свуда, на све стране. Народ је страдао свуда појединачно. У Зети, Колашину, видлуку плевалској и пријеполској, Пиви, Гацку, Nevesњу, Стоцу и т. д. од свуда долазашу нежни гласови о зулуму, о свакидашњој јавној отијачини и убиствима. Једни народ, и ако се навикао био на зло, али опет за то није стока. Сваком је живот био, па кад види да му је и живот у очевној опасности, наравно да гледа да га избави, нити је чудо што се однеће у гору и бјежи гдје је сигурност.

Може бити да ће се паћи погод, који ће гледати да подметне козе трећеи ову давашњу узрујаност народа херцеговачког. Турска влада и њихови познати пријатељи сигурно да ће сузбити на првом мјесту Црну Гору, а тијем прије, што су многи ускоци нашии законца у границама Црне Горе. Ми мислимо да наша влада неће ни најмање зазирати од тога, као што није никад ни у које доба и кад су највише опасности биле на прагу. Она ће се држати и у овој пријаци озбиљно и достојанствено, биће на страни правде и истине, као што и пријаци влади народа слободнога. Узрок узрујаности и покрету народном, као што смо више споменули, лежи у великом и веснослјном зулуму од стране донађијех власти и донађијех Турака, а не у изванскијем агитацијана. А и какви би били то агитатори и пријатељи народа, који би народ завела, да у сред најдуће зине преврне својијем домом и одбојне годијем животом у гору, из које у то вријеме и звијер бјежи тражећи бољег склоништа? Па би ли тако лаковерни били свијесни главари народа херцеговачког, да у невријеме оставе тристагодилшње своје огњиште и своје ивуће? Не дошта! Народ на овај озбиљан и опасан корак наћерује једино домаће зло. Он је изабрао овај тежак пут да избјегне тежи живот, да се уклопи од мучитеља и угњетача.

Не можемо још по сигурно тврдити, да ли је на вријеме и могуће да се споменутијем појави ставе на пут, да се до очвјања доведенио народу херцеговачком штеди пријема датати се крајијих вјере. У колико су на познате ствари, нијесмо тога мишљања, да брз и здрав лијек не би у стању био поправити послове док је вријеме. Свако одуговлачење и развезање ствар ће без сумње још већма погоршати и довести до тога, да ће узладне бити и најбоље вјере. Нијесмо се ради никак намењани за учитеља и свјетиника, а најмање турској влади у њеној политици, али нас лм улес наше браће нагони да будемо искрени, те тијем поводом јавно кажемо: да данашње стање у Херцеговини, ако се што раније не предузму кораки, да се домаћи зликовци предаду казни, да се саслушају и изврше народне праведне тежње и потребе — може постати опасно и из истог закљити се пламен на истоку, кога се јевропска дипломатија тоако плаши.

Влада султана то би могла кад би екциона била правди задоста учинети, и то тијем прије, што народ није дао никаквога повода са своје стране, нити има какве кривнице, по једино бјежи од донађијех угњетача. Сувише смо разумјели, да су ускоци урвали тужбу на саког Дервиш пашу, ваљда босанскога, у којој су разложили узрок и повод бјегства.

Ми с наше стране пратићемо сваки и најмањи нов појма, а нећемо се страшити што ће нам ко вребацати, да гајико сакрипају према наше страдајуће браће.

ДОГАЂАЈИ У СВЈЕТУ.

Узлом кнежевнијем распустити је 13. о. н. народна скупштина у Биограду. По брзојавнијем вјестици које нам доијеше стране новине, повод је томе дала скучања, која се у очи тога дана у скупштини догодила. Извјестај одбора за колбенице подико је, као што се у брзојаву каже, извјештај у име одбора, који колбеница није ни видео нити је што о њима рјешавао. На то се у скупштини подигне ужасна граја. Но пошто извјеститељ одбора припада страни опозиције, ова, будући у већини, заузме се за њега. На то 44 заступника оставе саборницу и тијем скупштина поставе неспособна, да ствара правоналазне закључке. Заступници Мариновић и професор Даничић положише одма мандате. Пошто је прочитан кнежев указ, да се скупштина распустила, посланици се разиђоше вичући: „Живи кнез! Дале бројави јавља, да ће се за четири мјесца расписати нови избори и да јавно мишење одобрава, што је распустити скупштину и да ће бити промијено у данашњем кабинету.

Српски црквени конгрес састаће се, као што јављају пештански листови, у мјесцу Мају. Краљевски пријереник на конгресу бити ће опет дворски свјетиник Хубер. Задатак саборске радње биће, да се осим другијех послова дефинитивно уреди устројство црквене управе, као што га је епископски синод израдио.

Прошле неђеље држало се у Бечу под предсједништвом цара заједничко вјдн старско вјчеће. Сви угарски министри били су присутни. Вијећало се о посанима, које и једна и

друга половина државе има редити за вријеме одсуства цара на путу дроз Далмацију.

У свијема круговима и нарочито бечкијем учинило је велику сензацију писмо царског дворског маршала, које је упућено на мишење Сајвјеху и Јаблановског, грофа Борковског и бившег министра Гиску, који су били управљајући свјетинци при лавовско-черновицкој жељезници за вријеме управе Офенхајмова и у познатом српском процесу били јако компромитовани. Писмо ни извјављује највиши укор и забрану доласка у царски двор. Међутим добро вишииријавијавијављују, да је само Гискури забрањен долазак у двор, а остали да су само укор добили. Као доказ тога наводе, да су кнезови Свјех и Јаблановски и послане саршениа процесу Офенхајмова вољни и били на аудјенцији пред царом, јер иначе као тајни свјетинци по дворском реду у свако вријеме имају слободан приступ у двор, и неби требали молити да ије било овог укора. Међутим и одпуот Сајвјех са земаљског маршалства у Галицији може се тумачити као знак казни. Свакако добар је овај поступак ради јавнога морала, и публици са респектом поздравља овај енергичан корак владоца, а тијем више, што су барони Витвал и Јанезан, прва као предсједника а други као државни тужилоц у процесу Офенхајмова, добили одиноковања од цара. Осим тога надују се, да ће и цијело слање бечко министарство одступити, пошто при двору воде са свијем другу политику необзирјући се много на сајете министарства, које је изгубило од своје популарности и код досидашњих пристата.

Велики везир издао је окружницу о просвјетнијем заводима у Турској, у којој се строго налаже органици власти у провинцијана, да се послат више пажње обрати на покрет просвјете код разнијех народа и на њихове школе. У окружници велики везир даље налаже, да сваки просвјетни завод мора имати званичан дозволу од министра просвјете, и који такве нема, да се има затворити. Даље налаже се властима, да строго контролишу предмете који се предају, јер од тога, рече, зависи пријатељско или непријатељско одгођење народа према држави и влади, и строго заповједа, да чим опаже штогод незаконито или непријатељско, да одма употребе најозбиљнијех вјере, јер ће сами органи власти одговорати за своју нехатост.

До скоро је у свој турској царевини свака колбеница уређивала и управљала својијем школама, нити су се власти државне мишале у те послове. Сада пак влада султана, бојећи се да такви узводи појину и узгојаву држави непријатеље, мисли томе учинити крај и све у своје руке узети. У Босни су већ у томе погледу предузели потребне кораке. Јављају, да је Дервиш паша, ваљда босански издао заповјед, да се течејем ове године сви учитељи по Босни, који нијесу муслимани, замијену такозијем, и да се све школе стакају под контролу турскијех власти. Овај покушај колико је жалостан толико је и светел. Прије свега Турска нема толико муслимана да их може ставити на мјеста која заузимају хришћански учитељи, а иза тога долази питање: ко ће да учи турски и је ли од потребе и хоће ли народ хтјети слати своје синове у турске школе? Ми би смо рекли, да ће бити краје крај турског царства и господству у Јевропи, него што ће они успјети у препоруђају народа на турски јазуи са својијем отцијенијем реформација, биле оне просвјетне, биле административне или војничке. Нама је једино као, што једна наша браћа остали ће и без овог злог школа које је подига са својом муком и својијем знојем, а Турци то једва чепају и на то иду са својом школском реформом.

Прошланијех дана догодила се међу Туреком

и Аустријом заједница, о којој су готово сви листови јављали и ако није имала никаквога озбиљнога вида, по поред свега тога карактеристичне садашње односе ове двије државе, међу којима готово рећи са њом најјером излазе чешће дисперзије и похвати судари. Ствар је у овоме. Аустријски посланик гроф Зечи у једној аудијенцији код султана разјасни питање о румелијској железници с обзиром на везу исто са српском и аустријском. Султан пристане на све, а посланик одма јави у Беч успјех аудијенције. Мало касње а гроф Зечи добије писмо од великога везира, у којем јавља, да султан није скломен ријешити питање железничко у смислу, како га је разложио г. посланик. То је поход дело, да је гроф Зечи престо долазити к великом везиру. Из тога опет јављају, да је султан прилио у једној другој аудијенцији аустро-угарског посланика и да је размирица изравната, а међутим говори се, да ће болодом споменутог догађаја велики везир одсутити.

Француска народна скупштина могла би се скорим распустити. И сада данашња влада, ако је вјеровати очитовањима министра унутрашњих послова, не би била противна распусти, пошто је извршила, по плану министра, већи дио своје задаће. Орлеанистички јурнали притиве се распусти скупштине, држећи, да у новијем избору страна бонапартиста јако би се користовали; али ће прије бити, да се она сами боје свога пораза. Републиканци пак радо би поздравили распуштање скупштине и изгледи су, да би у будућњем избору имали већину за себе. У осталом распуст скупштине зависи од ње саме.

Много се у истоје вријеме говорило о измирењу међу садашњом шпанолском владом и Доњ Карлосом. Саједна ујети за помирење били би основни услови: Доњ Карлос признаје се за шпанолскога владарца и заузима би важно мјесто при владу. Ако би краљ Леополд умро, имао би га наследити један од синова Карлосовијех. Војнички чиници из чети претендента, који би ступили у краљевску војску, имају задржати своја мјеста; и напоследку, да се признају стари и нови дугови карлосовијех, т. ј. да се признају сви дугови Карла V. Већ садашњег Карла. — Уговором који је већ скломен о измирењу војничкијех зоброљеника признати су Карлосе за ратујућу страну.

Д О П И С И.

Из КОТОРА, 18. Марта. — Најјераво сам да вам нешто доставим о самовољности неких одвајних државних православањих турског и о независности њиховог постојања, по љу то одокити за другу прилику, а сада да вам јавим нешто о припремама за царски долазак и о свечаностима том приликом.

Опћина которска по пријери и осталијех у Боки и Далмацији, желеће свога цара што свечаније и уредније дочекати, држала је опћинско вјеће и у истом одабрала један одбор, који ће скупи са опћинским управљањем приредити све потребито за свечани дочек. У одбору су два и. кр. инжињера: Др Теша и Бортољаци, технички умјетник г. Станџак и три грађанина которска: г. г. Илија Рамадиновић, Петар Јакшић и Грур Петровић.

Не само жи Которани, него и сва Босна са радомшћу очекују долазак цара у своју средину, надајући се, да ће се цар увјерити о нашој привржености и лојалности, које су нама непријатеља, домаћи и извански код власти и престолоу у свину доводили, подијећући нам невјерљатске тежке и напјере. Осим тога надамо се, да ће овај пут свијетскога владатеља, пошто се увјери о нашим потребама, имати стварне користи за Босну. Босна которска није ло сад сретна била да прили и види свога цара. Ближине усомнено цар Франц, већ садашњег свијетскога господара долазимо је до у Дубровник и има најјеру погледити Босну, по га од тога одвратне наши тадашњи знајљиви суједни непријатељи, приносили на Босне све створити их и о самом невјерљату. Но то било и прошло и ако се није заборавао.

Имеђу осталих свечаности те се овђе припремају, најјеравије се припремају у свом јародној одјелу и одвајна два друштва: римокатоличка „жорнарица“ и православна „гарда“. Било

је говора од људи добронемеће, да се ова два друштва овог сретног приликом своје уједно, као као што би право и дешје било, по то се не даде постићи. Управитеља „гарде“, кажу, да су били склони, по с друге стране религиозни фанатизам не хтеде признати руку братске своје, наводећи, да су она сами по себи бројно доста велики. По овђе није питање о броју, него о слогу. Па и ако је „жорнарица“ бројно јача, али су чланови гарде угледнији и одличнији по положају и свему, нити има у гарди јучерњих прековорских дошљака, који на ријчи народног језика не разумију. Напошљедку Которани има најјаче у жорнарица, по су већијем дијелом оближњи сељаци, које је противно традиционалном уређењу друштва и, као што више споменућу, јучерњи дошљаци и т. д. А кад би „гарда“ понудила оближње православне опћине, да и ове учествују у друштву, колико би пута веће и угледније могло бити по њихови ривали.

Ово сам намао за добро јавности предати, нека се и даље зна какова је жалостна сагга између ова два друштва и до кога је криваца.

Из ЈЕЗЕРА, 15. Марта. — Давно је како как вијесам ништа писао, и то не што неби и имао шта да вам јавим, него због тога, што се у ово зиме доба уриједко сигурна прилика може наћи, којој би могло писмо појерити, да вам у руке пристије.

Овога пута више вам о тешкоме и кучноме стању, које је становниче овјех крајева задесило. Иза нероднога прошлога лета, које нас је невадно жестоко ојавило са сијеном, ми као народ стојим, коме је то, тако рећи, једини извор за живљење, остало само на мизи и страху како ћемо претурити зиму са стоком. Јесенас неки претпаше своје живо преко Таре у оближње калмаке на земљицу, други, који мање ималоше, оставише дома. Било их је, и то много, који у безбјење продоласе свој мал трговцима. Еле на свакога мук. По све се то жогаше јадом и прегорјети, да нас не предави ужасна зима и снјег, какав се не памти. На чистој равни надебамо је по шеснајест мушкихјех педв. Тога чуда нико у нас нит је видео ни доживио. Сад, ко је оставио своје живо дома и кад би му имао што бицади, по је све снјег закло, па се не може до вјеги ни доћи, како ли пренијети. То су живи јади! Било их је доста, који су петнајестогодишњу славу с куће скидали и давали стоци. Из куће без крвава није се измакнути, те би њекако с јадом и муком на крвава преносили ће би што могли испод снјјега искупати. Тако се у нас зимавао.

За ону стоку што је прегнута у Турску готово још прили гласови долазе. Ударно покор те покрепа на многјем мјестима, а ће остаде живо, ту опет нестало славе и снјена, на трговци дигли цијену да сиротињу са свијем утамае. До сада је у тајем крајевима товар снјена био од 5 најјаче до 10 гроша, а сада подигли на 70—100 гр. Ко има сунто, тај, ако је с јадом, купује и даје стоци, а ко нема, продаје трговцу опет како трговац хоће.

Као што видите прошло лето и ова зима упропасти овај народ. Како ће јадна сиротина продеће дочекаати и сунто ће га провести сам Бог зна!

Из КОЛАШИНА, 12. Марта. — У више прилика показало се, да су од свијех Турака одвојили у двљаштву и крволонштву колашински Турци. Нава се то чини и желимо да се се не параво, јер у другјем крајевима опет могу колико толико царски људи, кад хоће, закључати сиротињу, по овђе тога није. Колашинци не мисли за суд, не боји се паше, па не жели ни за самога султана. Његова ћуд то му је закон. Да је самовољан и за власти да не жели, у томе га помага и сами положај мјеста. Колашини је, тако рећи, одвојен од другога свијета; вељеке шуме протежу се сауда по њему и околини; народ се не бави трговином колико по другјем мјестима, нити има чешће свезе са свијетом, као што то бива у другјем мјестима; за пољски рад мало мисли, по се бави већим дијелом сточарством. Све ово што сам рекао има уједна на царск овога народа и то су узроци, што се све до данас уздржао у двљаштву.

Ово двљаштво колашинскијех Турака и чини, те су она најјачећи зулумчари и катили сиротињски. Једног сам вам писао и избројно

све најјаче зулумчаре по братствима, а овога пута да вам јавим, како и сами царски веледостојници одликују и награђују ове зликоге. Ево доказа.

Међу данашњим нашијем Колашинцима у ово задње доба на гласу је био као најјачи кривак хришћански Адем Раловић. О њему говоре, да је до сада тридесет и шест људи својом руком сикао. И доста, није било крађе, отимањине, насилниј или убиства у коме Адем не би био учешта. Напошљедку његова зла дјела постану јавна. Власт му или није смјела или није хтејла ништа чинити. Могуће да је и једно и друго. Еле дозлогди јаднога раја и посласе тужбу на самога валају босанскога и херцеговачкога, у којој побројаше сва зла, која зликовац почини. На ову тужбу позове валаја Адема, који му овај за то ни абера, нити му хтејде на позив доћи. Мало касње, на велико чудо цијелога свијета, доби Адем писмо преко царског суда, којим му се опраштају сва починена зла и валаја га у истоје именује крв-срд а р о ж. Тај глас упропасти јадну сиротињу, видети како се зла дјела добром и одличовњем награђују, а још више, што ће посад крволонк већма палити и жарити по својој звајерској ћуди.

Ово је истина догађај, која се десно по давно у овом крају. Из њега нека читавога суда, како Турци, а још при томе високи царски достојанственица поступају са зликовцима. Из њега може свак извести науку и увјерити се, какав је правда у Турској деветнајестого вјека.

ПИСМА ИЗ НЕМАЧКЕ.

од Ђ. П. Неиздана.

Хомбург — 1870.

VI.

Ни један народ не учи толико туђијех језика као Шведци. Нико неприя талико странијех ријечи у своју књижевност као они. Преко двадесет хиљада туђијех ријечи ујогнаило се у њиховој литератури и у говору просвјетљене младе. Французи су примили од њих само једну ријеч; кад су одиш воели, они при куцању чаша вичу „транкон“, а то је немачка ријеч и значи пијмо. — По свијем рајскијем кудаломе, и иначе снуда око Рајне по јавијем круговима више чујете француски него немачки језик. Сада почиње се и руски много говорити. Од нево до ба Руси у странијех земљама говоре међу собом само свој језик. Прије двадесет година то нијесу чинили. После Инглеза они најјаче путују. У мало којој вироии да нема дуђана, на којима не стоји написано: овде се руски говори. То је знак да почињу и они Руси путовати, који никакви страи језик неговоре. Многи Шведци сада почињу руски учити. Гомиле рускијех књига преводе на свој језик. Руске књиге у немачкијех преводима добро се продају и читају. Шведцима се досадло већ читати француске и инглешке романе. У вана већ мало виде новости. И саме американке дугачке привојетке које читаоче кроз пустине и дивљате воде, остале су и постале несвесне. У рускијем књигама налазе ново карактере, нове обичаје, нов живот. У свакој већој књижари дожете на ји најновије руске књиге; особито оне што вијесу у Русији петатане. Руска књижевност има једну грану и изван рускијех граница. Свакога заграничног Славену врло је мило кад у овако далеком туђем свијету чује руски језик и види руску књигу.

Ни један народ неозобичава сви своје јазне тако оштро као Немци, Французи и своје погрешке хвали и ли свом фарбом превлачи; Шведи и о својим врлинама и обродјетелима сумња се. Они много држе на своје немачко поштење и вјерност; кад кад саг о спомнију и своју храброст. И зац за сваку своју несрећу која постигне њега или његово отаџество, криви само себе. Француз криви свегга другога; Инглез не криви никога, он ћути, или као народ који много чита библију излази да су то путова бојгер провиђења којима се мора проћи, на били они углађени или трговати.

Шведско књижевност у многјем стружана изгубила је свој полет. Сви таленти отишли су на поље природнијех наука или поврхенијех лјетова. То се осјећа и у другјем народима. Нејезија смисла је са својега престолоа на коме се

divje hvalade godina blistala. Muze ostavile su Parнас, vrhinske opregetu i otišle u kemsku laboratoriju. Ko pregleda svjetsku istoriju u vjerne se, da svako stodeće zavsta ima svoj duh i svoju pokretajuću misao. Na bila ta misao pogrešna ili istinita. Naša heta u prošlosti po gaje koju takovu misao, oko koje su narodi, koji predvide napredak ljudskog roda, po nekoliko vijeka danubili. One su danas svijetle, lahke i nekorigne, ali u svoje vrijeme ozbiljno su narode zivniale. Sa svakom godinom ljudski rod sve je stariji, ali još nije stariji; u koj je dobu svojega života niko ne zna kazati. Zreo čovjek svijet se i čudi svojim zabavama i djetinjstvom. Djetinjstva vijek čudi se vrljaku uva ljudskog u prošlijem vijekovima; a to je bilo djetinjstvo čovječinstva. Još ne možemo sigurno reći da smo izišli iz djetinjstva. Kad se čovjek prvi put u svojedržavnom obliku na ovoj zemlji obrise, ništa je svu drugu životnu savršenu kao i danas, iskustvo bilo ih je već podiglo gotovo do one tačke do koje su po sposobnosti svoje forme mogle doći. Kad je čovjek u svojoj dječavstvu i gluposti, od kameša pravu sjeckaru sebi pravio, pčele su već imale svoju državu, vršili svoju zajednicu, slavili su imali svoju muziku pauci svoju hromotriju. Čovjek se duго osjećao bojazlav i tuž na ovoj zemlji; on je posljedni gost koji se za trnezu obilne prirode posadio; ali neće posljednja bita koja he se odavle ukloniti. Kao god što neznao pravu formu života na ovoj zemlji, tako isto ne možemo znati ni posljednju. Niko ne može kazati ili je postala prije kovosh ili jaje. Niko ne može kazati u koj he se obliku život na ovoj planeti ugasiti.

Misli o nastanku i svršetku jedne bubice, jedne male biljke, a kako li zemlje i cijele pacifijone; u sva vremena bile su velike misli, ali u sva vremena bile su glavne misli. Nesrećna je ona duša koja u te strane zavrla. To je ono drvo u raju, što se zove drvo znanja. Ko od njeга окуси, ovaj svijet prestane mu бити рај; дозна своју високоћу, uvjера се о потпуној својем ништављу. Филозофи неосјећају да живе. Лаконисеника превлада свијет и живљање. Пчелки ивају доста виена које дажу већу прве филозофе. Французи ивају славне генерале и бесједнике. Ко се у Немачкој прослави раједко да се чује далеко; ко се у Паризу више другичјех подигне види га читав свијет. У Немачкој добар глас и слава таже се слече него у Француској, али ко га стече доже му и траје. Опште миење у немачким земљама о свакој ствари и личности спорје узрече свој суд. Ивци као и Инглези и Руси нијеу пргаи. У политичким стварима популарност није није стала. Мало је Вашингтона, који је и за живота и по смрти популарни. Популарност код своју народа шина на таксимма, изложена је свакоме вјетрићу, најчисти облачка може да се претвори у буру. Исто тако и опште миење и слобода. Дају се звести на криве пуктове, обманути, преварити. Инају све слабости једнога поноситога краља. Опште миење има више ласкасте него краљ. Повише га размале. Оно ивјена иве и зорачу по овозностима. У мирном добу оно је свијест народа. Kad га подуку страсти, лутн се, постане ситумено, неразумиља, праћа се, руши. Сутра дан мирно је и бути. Опште миење врло често гријеша; оно је у Јерусалиму викало расни га расни. Ако и по праку иде, ако је и ивалнице затворило очи, оно не престано ипа као да тражи да ивише на паћело. Повишари који су ради да владају ивие, слажу му; стрепећи удварју му се, ласкају му. И онај што иде поносито пред иви, док се окрене остао је сам. Ништа није тако हुдљиво као опште миење. Kad кад је послумно, кад кад јогунасто, тврдоглаво. Час трпи и јечи под притиском владе, час пријетећи гледа у очи упашеној влади. Оно се притија, обуре, али нигда не издише. Краљеве кад кад чине се да га презиру, али свагда воде рачун о њему. Оно често поусте и поћу за иви, они свагда гледају да владају ивие. И кад се боре противу њега, проглашују га на сва уста за својега сјауника. Слобода, популарност и опште миење, различне су ствари, ивају различне силе, али се по кад кад своје у једно и поћу једини путем, да се сутра опет раставе. Опасно је ивих вршати, опасно је ивих лубити, а најопасније је ивих предводити. То су ко лјепо м лубанице; дочекају те са раширеном рукама, грае те, лубе те, хвале те; на те оставо кад те уприште. Оврену ти лећа, непознају те, грае те. Незнаш зашто. Kad кад без икаквог

твог зорока, само за то што е другичјена ивикују; да и ивих првом приликом презиру ивие, сатру. One су невјерно као море. Лаке као облак. One лубе и добро и зла, и мудре и глупе, честите и шиткове.

Поред свега тога свак их радо трчи у наручје. One су Сирене, свакога ивие. Ивићов је глас врло сладак. Мало је Улица који ће своје уши запунити и поред ивићови. One су ивие у највеште храрове славе а по том на губилиците водиле. Робеспјеру, који је краља француског и краљичу погубио; који је прогласио да је хришћанска вјера и поштовање Бога у Француској укинута; при свијем тијем дјелима популарност и опште ивие пљескали су рукама и славили га; а он, обучен у сјајне одједе као врносветеник новoga највишега бива кога је он својим декретом навиконао, са класица жита, и цивиљера у рукама, ишао је кроз париски народ, и вјенци падали су на његове ноге, сузе радости текле су. То су биле сузе популарности и општега ивиења. — Мјесец дана после тога, водили су истог Робеспјера на губилиците, глава му је била разбијена, дољна валица одбијена, и жандари бранили су га од свјетине; и кад му се глава с гитинске скалдрала, зворно се радостан усмилк са своју страну. Тај усмилк подишло је популарност и опште ивиење. — Крозвек је знао то ивиего година прије Робеспјера. Kad је у највешој својој глави хајао кроз Лондон, ивиебројни свијет угаскило се око њега пјевајући му радости пјесме; гласи су његовог копа, лубили су његове ноге и ивиевали га изобавиљем отацтва. Његов ађутант тронут тако рекне му: баш се сви ивиемо радују теби. — „Ах, — одговори Крозвек равнодушно — тако би се они исто радовали, да ме сада на вјешала воде“.

(Наставиће се).

ХУСИТСКА ВОЈНА.

(Свршетак.)

Прашка скупштина, разумјен Калкстивце и Таборите, по њиховијем политичкијем и религиозијем убеђењима, ивиевише осми тога уданиа и на значење Жиншка, као поћа. За врјеме скупштине Жиншка се поијеша у религиозне препирке, приставе уз Калкстивце и тиме побуди против себе Таборите; они га с почетка трљалиху. Јер иа требаше, ии кад на њихову страну стадоше презанати сви градови и села, они повеше јавно висаги ии свога вођа и пребацивати му да је жесток. Тако, мало по мало стаде слабити власт Жиншкова над његовом непобједном војском. На чешу незадовољника био је клубер Јован Треконстанн, вођ и проповједник религиозне секте, Никара, која се бјеше образовала међу Таборитима. Јован, са својом бујном говиљом, допунн ијеру чешкијех бјед, пустошећи и разарајућу земљу, која је вођ и без тога била опустошена и раторена.

IV.

Да би се међусобне распри прекратиле, скупсе се, у Чаславу (1421) вољни општи сабор, на који дођоше и Католици, да објаве да не желе имати Сигисмунда за краља; на сабору бјеше и Жиншка, који приставе на политички савез с Католицима против Сигисмунда. Послеје дугог свјетовнога сабор објави, да Ческа неће нигда признати Сигисмунда за краља, „осија ако би каква тајанствена судба препишала коју одлуку“, осија тога сабор избере „двандесет поштенијех и добросавјеснијех људи“ да управљају земљом. Kad чује Сигисмунд шта је рјешено чаславски сабор, он пошле њому посланике, који од стране царева понудо Чесима мир, наиваду за увреде и ратне трошкове; али све оно важило је само за Католике и за Калкстивце а Таборитима поручи цар да ће им се светити и гонити их и пријаваше им силног војског „да да је то било скончило е великијем губицима како за цара тако и за Чехе“. Сабор одговори цару чувеним писмом у кој га укориваше за ње ово невјерољпство и жестокост. Ова посланица овако гвораше: „Господиру краљу! Ви сте постићели сву Ческу и себе, допустили сте, да се спали и ишучић Јован Хус, који је отишао на констанцки сабор с вашим писмом. Ви сте допустили да се спали Јован Прашка, који је такође ишао на сабор с таквијем истијем писмом. Ви

сте осудили Ческу, продали је црквеном проклетству, опустили је туђом војском, прешли сте преко ње, разоравалију пола, грдове и села, не штедећи ни пола, ни узраста, ни чина. Ви сте побили ове, који су вјеровали у причешће под оба вида. Ви сте погалили све ивие закове и права; Ви сте отуђили ивие земље, продавалију и злажући их; Ви сте допринијели ивиеј земљи саву сиротињу и неред“. Ово писмо још већња раздража Сигисмунда и он пошле у Ческу 20000 Шлезизијана да је сву разоре. Ови испуне царски налог и ућу у Ческу „као ивиео сирти“, али чувши да иде Жиншка срзали се разбјегну. Онда Сигисмунд сам, и по трећи пут уће у Ческу, надајући се успјеху, али га опет побједи страшни слијепец у Кутној гори и он побјегне у Угарску (6. Јануара 1422) а Таборити с Жиншком ушадну у Аустрију и доћу до Франкеурта на Одрн, разоравалију свуда католичко шпестире.

Видећи такву предаћу, цар Сигисмунд одлучи да остави Ческу на миру, јер бјеше увјерен да ће она пропасти од својих унутрашних раздора, између Калкце ивиеца и Таборита, који су већ били до тога дошли, да становници Прага не хоћаху признати Жиншку за старјешину; а кад се он врати из Аустрије, не хтједоше га пустити у град и ивиеоше против њега. 8. Јула 1424 Жиншка их побједи и хтједо да разори и сам Праг „ијакү чешкијех градова“, али се посласије сажали и пријни понућени му ир. Жиншка свечано уће у Праг и на оном мјесту, где је углавном мир, подигне брехуљ од камења, на кој се сви, и Калкстивци и Таборити закуну да ће вазда бити сложни међу собом: „Качевољ немо засута онога, који злиочно радор“ гвораруху сви у глас.

На овај начин надо цара Сигисмунда на пропаст Ческе са међусобних раздора Калкстивца и Таборита не испуни се и цар премисљајући једино како би постао краљ чешкијем, повесе преговоре са Жиншком. Kad није когао оружјем он науди лукавством да изврши што је хтјео, на пошле Жиншки посланике, иудећи му чин управитеља краљевства, али приставне уз њега са својим Таборитима и помоћи му да угуши устанак у Ческој. Жиншка, по ријечима католичких историка, пољакони се на овај предлог и поће у Моравску, да би могао избјави водати преговоре с царем. То је било при крају Септембра 1424. Наједаред разиеше се глас по свој Ческој, да је Жиншка умро у ивиеом градују Прибиславу 12. Октобра у четвртак од куге. Тијело знаменитога чешкога борца за слободу буде пренешено у Чаславу, и ту саравено у богатој гробници, на којој је био изресан следети натпис: „Овђе лежи Јован Жиншка, који неуставише ни једном свршеном воћу у војничкој вјештини. Он је побједио гордост и себичност католичког свештенства и ватрено је бранио своју отачбину. — Што је за ринску републику учинио својим савјетима слијепи Алије Каландје, а својом храброшћу Марције Фурије Кавал, то сам ја учинио у корист Ческој. Ја сам са срећом био вазда у пријатељству и она не никад није издала. Ма да сам био слијеп, опет сам видно кад треба родити. Ја сам одржао двандесет годинајех битакда; ја сам бранио сиротице и несрећнике од дебелијех и развратнијех патера и Бог ни је свагда у томе понаго. Да ми њихова' заквист и врзост не стадоше на пут, ја бих се бројио међу значајните људе. При свем том, што ме је проклео папа, ја лежим у осјећеној земљи“. — Овај натпис уиштити су Аустријанци 1619 године.

Сврт Жиншкова јако је ожалостила његову војску, која се раздијела на три части: једни се ивиезу Хоревити и изберу за вођа Прокопа ивиећег; други сачуваше ивие Таборита и изабраше за вођа старјег али Голу Прокопа; трећи ивиезаше се Сиротици и не налазећи никог достојни да захвати Жиншку, избраше неколико вођа. Али пред велику битку, они се сами сједињаваху. Они ивиезаше своју отачбину — обешаном земљом, а Ивиеце Филдистимљаница и Авалеквићаница и ивиезаше се ивие борбу, која је трајала до 1436 године управно до базелског сабора, гаје Ческа и Моравска добише причешће под оба вида.

Међутим цар Сигисмунд по смрти Жиншковој подигне на Чехе и четврти крсташки рат (1427), који се опет несрећно сврши. Тек посласије базелског сабора, цару поће за руком то под ивиекијех условама, добије чешку круну. У Августу 1436 године он доће у Праг и почне угњетавати Таборити објесив њиховог главног вођа Јована Рогаца. Оваква жестокост узбуни

народ u bolesni Sigismund „da bi bar u miro na miru“ vođe iz Praga i uire na putu 9. Dece-бра 1437 год.

Превела с руског
Милена Станојевић,
учитеља на Петкову.

К Њ И Ж Е В Н О С Т.

— Нова књига. Сад је баш изаша из штампане сувремене библиотека свески прва „О суштини устава“ два предавања с додатком од Фердинанда Ласала превео Никола Марковић.

Књига има пет табака. Цијена јој је 25 илн 3 гроша. Добити се може код преводница у Земљу, у Загребу код уредништва „Радничког пријатеља“ и у српској задружној штампарији у Н. Седу, а у Србији код уредништва „Рада“ у Београду и код уредништва „Ослобођења“ у Крагујевцу.

— Књижара браће Јовановића у Панчеву препоручује српским школама ова учила:

„Шестар за вреду“ ф. 4 и 60 ил. „Правачник велики с угљављем“ ф. 2. „Метар у виду правачника“ 40 ил. „Метар за складане“ 60 ил. „Писмарица ени“ ф. 3. „Штампач по Вукићевићу“ ф. 2. „Рачуница“ ф. 12. „Рачуница за разложје“ ф. 12. „Atlas slika k prirodopisu“ 334 slike ф. 2. „Један пут један“, таблица нов. 3. „Schilling Grundriss der Naturgeschichte Thierreich“ ф. 2 и ил. 30. „Schilling Pflanzenreich Naturgeschichte Thierreich“ ф. 2. „Прегледнице за лат. крснопис“ и 25. „Руководство крснописанију“ и 79. „Вјежбе у крснопису“ и 25. „Sbirka ovoga ka obuci i izvanji“ ф. 2 и 50 ил. „Грађа за писмена вјежбања“ и 70. „Учуства за гимнастику“ и 65. „Песталоције и њег. педагог. радња“ и 15. „Познавање човјека“ за осн. школе и 45. „Учуство за предавање домова и свијета“ и 90. „Школица за грађан. права и дужности“ и 50. „Физика учитеља“ и 60.

ЗА ПРИРОДОПИС: Слике школаних лептира 1-80; Шалингов атлас 2-20; Шрајберових пет таблица сисаваца 7-25; 5 таблица растља 7-50; 5 таблица птица 7-25; 5 таблица животиња 7-50; Шрајберове 4 таблице по земљодјелству корисних и штетних животиња ф. 9; Хартингера 16 таблица земљодјелских, српски ф. 17; Милерове двије таблице најважних и корисних масекова ф. 2; 2 таблице пољодјелству штетних насекова 3-30; 4 таблице гљива отровних и јестивих 2-50; 2 таблице штетних шумских насекова 2-50; Modocov prirodopis životinja, bilinstva i rudstva. I. dio sisari 4-50; II. dio ptice 4-50; III. dio gmakli, ribe i t. d. ф. 4-50.

ЗА НАОЧНИЧЕЛНУ НАСТАВУ: Слике Телескове 8; Вагнерове у три дјела 13-50; слике о занатима 4-50; слике из старог зајнјета 4-50; из новог зајнјета 4-50; Бонове за оптику 4-80; Бонове за нове мјере ф. 2; 4 геолош. таблице од Фраса ф. 3-80.

ЗА ЦРТАЊЕ: Школа за цртање, српска ф. 1-80; тежа за људе 6 нов.; слике Хиларта ф. 2; Хутера 3-50; Шрајбера 4-5; Граберга 1-80; Ролера 8-70; Фолта 1-50.

МАПЕ: Панциглоб у малом формату по еор. 1-60; Панциглоб и Јевропа у великом формату 4-40; Јевропа Силова 6-60; Панциглоб „Наша земља“ 6-60; српско-хрватско земље 4-40; Војводина 1-50; Рениглоб Колепов ф. 6; Јевтора Колепова ф. 6; мапа угарска (мађрски) ф. 8; Бескет Котте в. Оаег. Ungarn 10-50; Јаус, карта за моторат географују ф. 12; Karten verschied. Volksstämme ф. 5; Kiepert, Völker & Sprachenkarte 84 ил.; Transparente Himmelskarte ф. 4; Палестина, српски на плану ф. 5 и 40 ил.

ГЛОБУСИ: Ирилицом и латиницом по ф. 4, 6-70, 10-50, 13, 15, 25, и т. д.

ЗБИРКА: Физикална по ф. 40; геометријских тела, од дрвета ф. 4-20; нових мјера и важина по 6 еор.

Богато сложисте свију школских књига и опрема.

РАЗЛИЧНОСТИ.

(Књижари) зову своје царство Чункус; ико Кина њима није позната, као год што ме знаду

ни шта је то Мандарин Те двије ријечи по свој прилици дали су им у раније доба Португалци. Монголи зову их Катај (в Руси Китај); отуда је и име једне платане матерје китајске (китајки) познато у Јевропи од сто година.

(Гас у великој дубини). У Астрахану вртили су артески буњир, и кад су дошли до 400 стопа дубине, у мјесто воде појма се вјетар, а то је био гас, кога вода припаље, горно је врло лагано и јасно неколико недјеља.

(Пиће ракије). По петроградским недељинским новинама од 1869 год. било је у болницама петроградским оних што су од пића у лудило прешли, у 1863 години 715; а у 1864 г. 853 лица. — Године 1866 узето је данка на ракију 115 милиона сребрних рубаља.

(Плата енглеске краљице). Енглеска краљица има годишње плате четири милиона фунти. Цијена та сумма држи се на четири класе. Она прима 600 хиљада за своју приватну калу, милион и по на кућне потребе; а оно друго издаје она или прва министарка, на пензије својих вјерних, на потпору савјетала и удјелица сиротиња осирца и т. д.

(Највише грађевине). Највећа пирамиде у Египту височа је 417, Стефанов торњ у Бечу 436, а штрасбуршки звоник 495 стопа. То су највеће високе људских грађевине.

(Одвајна ђевојка). Покрајина Америка одавна је на зау гласу због разбојника, но до сад их највише није био толики ужас народу, колико Јосиф Бенито. Петнајест година држао се је, а од одвајности његове преплао се је спавко и сматрао његову ријеч нећом од ивице заповједа. Од дана до дана постајо је горопадацији и све је то већма захтјевало. Наконком му нађе у очи лијепа ђевојка, ћерка некоег сељака из Горњола, те ће мезину оцу поручити, нека му је пошале или ће неспорност скупо платити. Оцу се на поруку смирло пред очима: са једне стране љубав и дужност родитеља, са друге ужас од силних овете, но ћерка га умири, нека разбојнику поруча, да дође, а што ће даље бити, то је њелина брига. На одговор ђевојина оца урече Јосиф Бенито кријеше кад ће доћи, те дође по бијелу лану. Старац га дочека, по побјеже пољске поздраве брже боље из куће, ђевојка оде за разговора између ове двојице у своју собу и стаде сјекиром у руди иза врата. Разбојник се пожури за њом, но чим преступи преко прага, паде на земљу расцијепљене главе. Одвајној ђевојки има 23 година. Учинила је, на што се неко у цијелој покрајини није усудно ни покисити, а с тога јој становници неколиких мјеста највишеше начинити златан дијадем, а у њему спрејед сјекиру. Вада јој је дава крст за заслуге.

(Њекому је ово њекому друго сладо). Два тежка добавише њеки дан у Бечу у свој стан добро угодна пса, на ком је некар Миртин Хрдицак разважко хлеб, те га заклаше, да се наједу јетине и како рекоше врло дебеле печенке. Некару небијаше по вољи похвали, да му је пас врло тучна печенка, те је гурваиде пријано, редарство их је затворило и то због крађе.

(Најогромнији створ руку човјечијих) то је чински ѕид који 300 миља дугачак а 25 стопа висок и широк. Један Енглеѕ прорачунао је да укупио све куће и све грађевине Енглеско и Ирске не износи толико грађевинског материјала колико тај чински ѕид.

(На универзитетима руским) у Петрограду, Москви, Казану, Кијежу, Доршату и Одеси има свега 6400 љака.

(На даљини сјеверу) између 73 и 80 степена, где би мислио човјек да од зноке ништа не може остати, наћи су 79 различних бљака што не само расту него и цвјетају. У тај број нијесе урачуната она растјења што нецвјетају, као на пр. маховина и т. д. — Све поменуће бљак велики свегама покриву и с тога не озебу. Јелени испод свијета налазе ово бљак и једу, и путници казују да много боље стоки прија од нашег свијета. На јужној полуу гаје је најтоплије у мјесцу Јануару и Фебруару, има доста земље и руданиа али нема трага од бљака и животиња, осим неко сорте птица, којих за

чудо много има. Једне санте плоче као год и на сјеверној полуу.

(Потрес). У Белују, у горњој Италији, потресло се је дне 17. овога мјесеца у 8 сати у јутро и 18. у 2 сати и 30 минута, такођер у јутро. Трешња се је осјећала на до Саржеде у покрајини Тревизо. Несреће или квара није било није. У Белују био је 29. Јуна 1873 велик потрес, а и љанске године потресло се је оиђе неколико пута.

ЈАВНА ЗАХВАЈА.

Г. Лазар Ерцеговић, парох которски послао је и ове као и прошле године на њер највише школама у Црној Гори 25 улича чистог сјемења од буба свињарица, на које кишеспомоутом господину изваљујем овније најтоплије захвалност.

Петине, 23. Марта 1875.

Шп. Ковачевић,
ишо. изборник.

ЗАХВАЛНОСТ.

Са чувством најврће благодарности свињаринка захваљујем, који су братски саучешњем настојали обавишати ми превезати тугу, коју при губитку мога ветогодишњег јединка сина Милоша осјећах, кога ми не мила сирт иза краткога боловања 15. Марта испред очју угроби; такођер захваљујем свињаринка, који су у великом броју извођели спровести смртног остатке, јавни знак да с тим осведоче жалост и љубав своју према мени училјеном и не утјешеном родитељу.

Котор, 18. Марта 1875.

Шпиро Петровић.

НОВОСТИ.

ДАМАЦИЈА. — Пошто је заступник дамацкиног сабора д-р Берша положио свој мандат, трговатка задарска кампа изабрала је на мјесто његово д-ра Крста Ковачевића, српског лекара у Шабенику.

СРБИЈА. — На мјесто одступљеног министра правде Ђ. Милоновића именован је Дим. Радовић. Ђорђе Ценић постављен за предсједника државног сајета.

ТУРСКА. — Из Париграда безојнадају, да је добила налог једна ешкдра коју заповједа контраадмирал Хасан паша, да долови у јадранско море и подрава цара аустријског пригодно путовања кроз Далмацију. Такођер и гувернер босански Дервиз паша наа доћи у Дубровник на поздрав цару.

ИТАЛИЈА. — Овијех дана подигнут је у Млетцима споменик Манину, славног родољубу италијанском. Свечаност је била вавредно сјана. Краља је заступало министар Бонги, који је на мјесту свечаности изговорно дивну бесједу у славу Манина. Међу осталијем казао је: „Манин и ако је кроз и кроз републиканца, онет је био међу пријем од овијех, који су увијали, да се сажа под монархијом може постићи уједињено Италија“.

ШПАНИЈА. — Звонични бројови из Мадрида јављају, да су шест генерала, три полковника и много викијех частника оставили Дон Карлоса, пребјегли на француско земљиште и јавили да признају Алфонза за краља.

ЈАВНА ПОШТА.

Г. Јову Ђ. у Рису. Оно ваше најје могуће употребити ни као „прислано“